

**RADA
UNII EUROPEJSKIEJ**

**Bruksela, 24 czerwca 2013 r. (25.06)
(OR. en)**

11492/13

**COHOM 134
COPS 251
PESC 775**

NOTA

Od:	Rada
Data:	24 czerwca 2013 r.
Nr poprz. dok.:	11153/13 COHOM 125 COPS 240 PESC 728
Dotyczy:	Wytyczne na rzecz promowania i ochrony wszystkich praw człowieka przysługujących lesbijkom, gejom, osobom biseksualnym, transpłciowym i interseksualnym (LGBTI)

W dniu 24 czerwca 2013 r. Rada przyjęła „Wytyczne na rzecz promowania i ochrony wszystkich praw człowieka przysługujących lesbijkom, gejom, osobom biseksualnym, transpłciowym i interseksualnym (LGBTI)” w wersji załączonej do niniejszej noty.

WYTYCZNE NA RZECZ PROMOWANIA I OCHRONY WSZYSTKICH PRAW CZŁOWIEKA PRZYSŁUGUJĄCYCH LESBIJKOM, GEJOM, OSOBOM BISEKSUALNYM, TRANSPŁCIOWYM I INTERSEKSUALNYM (LGBTI)

I. Wstęp

A. Powody działania

1. Prawa osób LGBTI są chronione na mocy istniejącego prawa międzynarodowego dotyczącego praw człowieka, chociaż często konieczne są konkretne działania w celu zapewnienia pełnego korzystania z praw człowieka przysługujących lesbijkom, gejom, osobom biseksualnym, transpłciowym i interseksualnym (LGBTI). Osoby LGBTI mają te same prawa co wszystkie inne osoby – nie tworzy się dla nich żadnych nowych praw człowieka, żadnych praw człowieka nie powinno się również im odmawiać. UE jest przywiązana do zasady powszechności praw człowieka i potwierdza, że nie można odwoływać się do żadnych wartości kulturowych, tradycyjnych czy religijnych, aby uzasadnić jakąkolwiek formę dyskryminacji, w tym dyskryminacji przeciwko osobom LGBTI¹.

2. UE jest poważnie zaniepokojona faktem, że orientacja seksualna i tożsamość płciowa są nadal stosowane jako uzasadnienie łamania praw człowieka na całym świecie. Osoby LGBTI tworzą grupę narażoną na zagrożenia i nadal padają ofiarami prześladowania, dyskryminacji, zastraszania i rażąco złego traktowania, obejmujących często wyjątkowo brutalne formy przemocy, w tym tortury i morderstwa. Dyskryminacja osób LGBTI jest często zakorzeniona w normach społecznych i postrzeganych rolach, które utrwalają nierówności płciowe. UE jest szczególnie zaniepokojona tym, że w niektórych krajach stosunki seksualne podejmowane za obopólną zgodą przez osoby dorosłe tej samej płci są uznawane za przestępstwo i podlegają karze więzienia lub śmierci. W innych krajach rządy aktywnie dążą do ograniczenia wolności zrzeszania się, zgromadzeń i wypowiedzi osób LGBTI.

¹ Zob. także pkt 5 Wiedeńskiej deklaracji i programu działania, przyjętych na Światowej Konferencji Praw Człowieka w 1993 r. (dok. ONZ A/CONF.157/23): „Należy pamiętać o znaczeniu specyfik krajowych i regionalnych oraz różnych kontekstów historycznych, kulturalnych i religijnych, ale to do państw należy – niezależnie od ich systemów politycznych, ekonomicznych i kulturalnych – promowanie i ochrona wszystkich praw człowieka i podstawowych wolności.”

3. W wielu krajach nie istnieją ramy ustawodawcze chroniące osoby LGBTI przed dyskryminacją i przestępstwami z nienawiści, a osoby LGBTI, które próbują uzyskać dostęp do zatrudnienia, opieki zdrowotnej lub edukacji, na całym świecie spotykają się z przypadkami dyskryminacji na podstawie rzeczywistej lub postrzeganej orientacji seksualnej lub tożsamości płciowej. W konsekwencji dyskryminacja może także prowadzić do większego ubóstwa wśród osób LGBTI.

4. Osoby pracujące na rzecz respektowania praw człowieka przysługujących osobom LGBTI są obrońcami praw człowieka i powinny być uwzględniane przy monitorowaniu sytuacji obrońców praw człowieka w państwach trzecich. Należy jednak pamiętać o szczególnie delikatnym charakterze kwestii LGBTI wśród interlokutorów, z jednej strony, a także szczególnym narażeniem osób LGBTI na dyskryminację, z drugiej strony. Prawdopodobnie większe szanse powodzenia może mieć podejście konsekwentne, ale oparte na perswazji, niż oparte na otwartym konflikcie. W tym względzie ważnym narzędziem do określenia najlepszego sposobu dalszego postępowania w różnych kontekstach będą specjalnie dostosowane podejścia oraz krajowe strategie w zakresie praw człowieka.

B. Cel i zakres

5. Celem UE jest propagowanie i ochrona wszystkich praw człowieka przysługujących osobom LGBTI na podstawie istniejących międzynarodowych standardów prawnych w tej dziedzinie, także tych określonych przez Organizację Narodów Zjednoczonych i Radę Europy. UE będzie starać się aktywnie promować i chronić te prawa, używając różnych narzędzi dostępnych jej w ramach działań zewnętrznych, w tym instrumentów finansowych dostępnych za pośrednictwem zarówno instytucji UE, jak i państw członkowskich.

6. Celem niniejszych wytycznych jest zapewnienie urzędnikom instytucji UE i państw członkowskich UE wskazówek dotyczących kontaktów z państwami trzecimi oraz z organizacjami międzynarodowymi i społeczeństwa obywatelskiego, przy użyciu podejścia indywidualnego, tak aby w ramach zewnętrznych działań UE promować i chronić prawa człowieka przysługujące osobom LGBTI. Celem jest także umożliwienie UE proaktywnego promowania praw człowieka przysługujących osobom LGBTI, tak aby lepiej zrozumieć wszelką dyskryminację strukturalną, z którą mogą się one zetknąć, i ją zwalczać oraz aby reagować na naruszenia przysługujących im praw człowieka. Dzięki takim działaniom będą jeszcze bardziej przyczyniać się do wzmacniania i wspierania ogólnej unijnej polityki w zakresie praw człowieka.

7. Niniejszy dokument jest oparty na „Zestawie narzędzi służących promowaniu i ochronie wszystkich praw człowieka przysługujących osobom LGBT” z 2010 r. Szczególnie istotne są wytyczne w sprawie kary śmierci, w sprawie tortur i innego okrutnego, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania lub karania, w sprawie obrońców praw człowieka, w sprawie promowania i ochrony praw dziecka oraz w sprawie aktów przemocy wobec kobiet i zwalczania wszelkich form dyskryminacji kobiet.

8. UE jest w pełni świadoma, że promowanie praw człowieka ze względu na orientację seksualną i tożsamość płciową może w wielu rejonach świata – także w obrębie UE – prowadzić do trudnych dyskusji. Korzystając jednak ze standardów międzynarodowych i z własnych ram ustawodawczych, UE jest zobowiązana do wspierania praw człowieka przysługujących osobom LGBTI w sposób konstruktywny i pełny szacunku. Będzie to robić z uwzględnieniem okoliczności lokalnych, w których obrońcy praw człowieka muszą prowadzić swoją walkę.

C. Definicje i ramy prawne

9. Osobom LGBTI przysługują te same prawa człowieka co wszystkim ludziom, w tym prawo do niedyskryminowania. Zasada ta jest zapisana w wielu instrumentach międzynarodowych, zapewniających szeroki zakres jego stosowania. Konkretnie, na szczeblu światowym, jest ona zawarta w art. 2 i 26 Międzynarodowego paktu praw obywatelskich i politycznych (ICCPR)^{2,3} i w art. 2 Międzynarodowego paktu praw gospodarczych, społecznych i kulturalnych (ICESCR)⁴ (zob. **załącznik 1**). Interpretacja ta została poparta przez różne oenżetowskie organy traktatowe i specjalnych sprawozdawców.

10. W grudniu 2008 r. UE jednomyślnie poparła oświadczenie w sprawie praw człowieka, orientacji seksualnej i tożsamości płciowej⁵ wydane przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych (ZO ONZ); oświadczenie to zostało poparte przez 68 krajów z pięciu kontynentów. W oświadczeniu potwierdzono zasadę niedyskryminacji i potępiono egzekucje, niesłuszne aresztowania lub naruszenia praw człowieka ze względu na orientację seksualną lub tożsamość płciową. UE poparła również wspólne oświadczenia Rady Praw Człowieka w 2006 i 2011 r., które zostały wydane w imieniu, odpowiednio, 54 i 85 państw. W 2011 r. Rada Praw Człowieka ONZ przyjęła rezolucję w sprawie praw człowieka, orientacji seksualnej i tożsamości płciowej, która została jednomyślnie poparta przez UE i która powierzyła OHCHR zadanie zlecenia analizy dokumentującej dyskryminujące prawa i praktyki oraz akty przemocy względem osób ze względu na ich orientację seksualną i tożsamość płciową. Sprawozdanie zawiera także zwięzły przegląd obowiązujących standardów i zobowiązań międzynarodowych⁶.

2 ICCPR, art. 2 ust. 1: („Każde z Państw-Stron niniejszego Paktu zobowiązuje się przestrzegać i zapewnić wszystkim osobom, które znajdują się na jego terytorium i podlegają jego jurysdykcji, prawa uznane w niniejszym Pakcie, bez względu na jakiekolwiek różnice, takie jak: rasa, kolor skóry, płeć, język, religia, poglądy polityczne lub inne, pochodzenie narodowe lub społeczne, sytuacja majątkowa, urodzenie lub jakiekolwiek inne okoliczności”)

3 ICCPR, art. 26 („Wszyscy są równi wobec prawa i są uprawnieni bez żadnej dyskryminacji do jednakowej ochrony prawnej. Jakakolwiek dyskryminacja w tym zakresie powinna być ustawowo zakazana oraz powinna być zagwarantowana przez ustawę równa dla wszystkich i skuteczna ochrona przed dyskryminacją z takich względów, jak: rasa, kolor skóry, płeć, język, religia, poglądy polityczne lub inne, pochodzenie narodowe lub społeczne, sytuacja majątkowa, urodzenie lub jakiekolwiek inne okoliczności.”).

4 ICESCR, art. 2 ust. 2 („Państwa-Strony niniejszego Paktu zobowiązują się zagwarantować wykonywanie praw wymienionych w niniejszym Pakcie bez żadnej dyskryminacji ze względu na rasę, kolor skóry, płeć, język, religię, poglądy polityczne lub inne, pochodzenie narodowe lub społeczne, sytuację majątkową, urodzenie lub jakiekolwiek inne okoliczności.”).

5 Pełny tekst dostępny na stronie
<http://www.droitsLGBTI2008.fr/documents/?mode=download&id=2>.

6 http://www2.ohchr.org/english/bodies/hrcouncil/docs/19session/A.HRC.19.41_English.pdf.

11. W 2010 r. państwa członkowskie Rady Europy należące do UE poparły zalecenie Komitetu Ministrów w sprawie praw LGBTI, które zawierało kompleksowy zestaw środków służących propagowaniu w państwach członkowskich Rady Europy praw człowieka przysługujących osobom LGBTI⁷.

12. Biuro Wysokiego Komisarza ds. Praw Człowieka⁸, specjalne procedury ONZ⁹, organy traktatowe praw człowieka¹⁰ oraz Komisarz Rady Europy ds. Praw Człowieka¹¹ odnoszą się w swojej pracy do zasad z Yogyakarty w sprawie stosowania międzynarodowego prawa praw człowieka w stosunku do orientacji seksualnej oraz tożsamości płciowej – niewiążącego tekstu objaśniającego sporządzonego przez zgromadzenie niezależnych ekspertów w 2006 r.

13. Przepisy i polityki UE obejmują zasady równości i niedyskryminacji ze względu na orientację seksualną zapisane w art. 10 i 19 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (TFUE) oraz w art. 21 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej. Podstawowa unijna zasada równego traktowania chroni również przed dyskryminacją osoby transpłciowe. Zapisano to w unijnej dyrektywie na temat płci w wersji przeredagowanej (2006/54/WE), w dyrektywie na temat płci oraz dostępu do towarów i usług (2004/113/WE), a także – przy wyraźnym odniesieniu do tożsamości i ekspresji płciowej – w unijnej dyrektywie w sprawie kwalifikacji w odniesieniu do azylu (2004/83/WE) oraz w unijnym pakiecie dotyczącym praw ofiar (2011/0129).

7 Zalecenie Komitetu Ministrów CM/Rec(2010)5 dla państw członkowskich w sprawie środków zwalczania dyskryminacji ze względu na orientację seksualną lub tożsamość płciową, przyjęte bez głosowania w dniu 31 marca 2010 r.

8 Zob. np. sprawozdanie Wysokiego Komisarza ds. Praw Człowieka „Dyskryminacyjne prawa i praktyki oraz akty przemocy wobec osób ze względu na ich orientację seksualną i tożsamość płciową”, dok. ONZ A/HRC/19/41 z dnia 17 listopada 2011 r.

9 Zob. np. sprawozdanie specjalnego sprawozdawcy na temat tortur i innego okrutnego, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania, dok. ONZ A/HRC/22/53 z dnia 1 lutego 2013 r.

10 Zob. np. Komitet Praw Gospodarczych, Społecznych i Kulturalnych, uwaga ogólna nr 20 w sprawie niedyskryminacji w prawach gospodarczych, społecznych i kulturalnych (art. 2 ust. 2), dok. ONZ E/C.12/GC/20 z dnia 10 czerwca 2009 r.

11 Zob. np. Komisarz Rady Europy ds. Praw Człowieka, Thomas Hammarberg, „Czas, aby uznać, że zasady praw człowieka stosują się także do orientacji seksualnej i tożsamości płciowej”, 14 maja 2008 r., w: http://www.coe.int/t/commissioner/Viewpoints/080514_en.asp

Robocze definicje¹²

Akronim **LGBTI** odnosi się do zróżnicowanej grupy osób, które wymykają się konwencjonalnym lub tradycyjnym pojęciom męskich i żeńskich ról płciowych. Osoby LGBTI są czasem określane jako „mniejszości seksualne, płciowe i cielesne”.

Lesbijka to kobieta, odczuwająca trwały fizyczny, romantyczny lub emocjonalny pociąg do innych kobiet. **Gej** to często używane określenie mężczyzny, odczuwającego trwały fizyczny, romantyczny lub emocjonalny pociąg do innych mężczyzn; w języku angielskim określenie to może być stosowane zarówno w stosunku do homoseksualnych mężczyzn, jak i do lesbijek. Przymiotnik „**biseksualny**” określa osobę, która odczuwa fizyczny, romantyczny lub emocjonalny pociąg zarówno do mężczyzn, jak i kobiet. Przymiotnik „**transpłciowy**” określa ludzi, których tożsamość lub ekspresja płciowa różnią się od płci, którą im przypisano przy urodzeniu. Pojęcie „**interseksualny**” obejmuje wariacje cielesne w odniesieniu do kulturowo ustalonych standardów męskości i kobiecości, w tym wariacje na poziomie chromosomów, gonad i genitaliów.

Pojęcie „**orientacja seksualna**” odnosi się do zdolności każdej osoby do emocjonalnego, uczuciowego i seksualnego pociągu do osób odmiennej lub tej samej płci lub też różnych płci oraz zdolności do stosunków intymnych i seksualnych z takimi osobami.

Pojęcie „**tożsamość płciowa**” odnosi się do głęboko odczuwanego wewnętrznego i indywidualnego doświadczenia płci u każdej osoby, które może, lecz nie musi, odpowiadać płci przypisanej przy urodzeniu.

12 Zob. wskazówki Wysokiego Komisarza Narodów Zjednoczonych ds. Uchodźców (UNHCR) „Praca z przymusowo wysiedlonymi osobami LGBTI”, 2011, s. 3: <http://www.refworld.org/cgi-bin/tehis/vtx/rwmain?docid=4e6073972>. Definicje te nie są prawnie wiążące i nie zostały formalnie przyjęte przez organ międzyrządowy; zostały tu umieszczone, aby przekazać praktyczne wskazówki urzędnikom instytucji UE i państw członkowskich UE zajmującym się kwestiami LGBTI. Zob. również wytyczne UNHCR w sprawie ochrony międzynarodowej nr 9: „Wnioski o status uchodźcy na podstawie orientacji seksualnej lub tożsamości płciowej w kontekście art. 1A ust. 2 konwencji z 1951 r. lub jej Protokołu z 1967 r. dotyczącego statusu uchodźców”, HCR/GIP/12/09 z dnia 23 października 2012 r., s. 4.

II. Wytyczne operacyjne

A. Priorytetowe obszary działania

14. Aby za pomocą działań zewnętrznych UE skutecznie promować i chronić prawa człowieka przysługujące osobom LGBTI, UE powinna skupić się na następujących obszarach:

1. Dekryminalizacja i zwalczanie dyskryminacyjnych praw i polityk

15. Obecnie około 80 państw wciąż uznaje stosunki seksualne za obopólną zgodą między dorosłymi osobami tej samej płci za niezgodne z prawem, w pewnej liczbie państw za takie stosunki grozi kara śmierci. Taka kryminalizacja jest sprzeczna z międzynarodowym prawem w zakresie praw człowieka i stanowi pogwałcenie praw człowieka przysługujących osobom LGBTI, w tym prawa do życia, prywatności, wolności, bezpieczeństwa i zdrowia, a także wolności zrzeszania się, zgromadzeń i wypowiedzi. Te podstawowe wolności są także ograniczane przez inicjatywy legislacyjne, które za niezgodne z prawem uznają publiczną dyskusję na temat homoseksualizmu lub publiczne jego wyrażanie, w tym przez zakazy „pochody dumy”. Kryminalizacja związków za obopólną zgodą między dorosłymi osobami tej samej płci umacnia istniejące uprzedzenia, zwiększa stygmatyzację, legitymizuje dyskryminację i może w większym stopniu narazić osoby LGBTI na naruszenia i łamania praw człowieka, w tym na brutalne postępowanie policji i przypadki tortur i innego okrutnego, nieludzkiego i poniżającego traktowania wobec osób LGBTI.

16. Środki prawne, takie jak prawa zakazujące prostytutki, przepisy dotyczące zakłócania porządku oraz zakaz transwestytyzmu, mogą również być skierowane przeciwko osobom płciowo nienormatywnym lub osobom transpłciowym oraz mogą być używane przez pracowników organów egzekwowania prawa do ścigania osób transpłciowych na podstawie ich tożsamości płciowej lub ekspresji płciowej. Osoby transpłciowe, których dokumenty tożsamości nie odzwierciedlają ich preferowanej płci, mogą mieć utrudniony dostęp do wymiaru sprawiedliwości, w przypadku gdy ich prawa zostały naruszone.

17. Unia Europejska:

- a) powinna aktywnie potępiać dyskryminujące prawa, polityki i praktyki, w tym kryminalizację stosunków seksualnych za obopólną zgodą między dorosłymi osobami tej samej płci lub osobami o tożsamości transpłciowej, w szczególności stosowanie w związku z tym kary śmierci, tortur lub złego traktowania;
- b) powinna także aktywnie sprzeciwiać się innym ograniczeniom w dostępie do praw człowieka, w szczególności inicjatywom legislacyjnym ograniczającym prawa do wolności wypowiedzi, zrzeszania się i zgromadzeń;
- c) powinna działać na rzecz uzyskania dekryminalizacji stosunków za obopólną zgodą między dorosłymi osobami tej samej płci i osobami transpłciowymi oraz na rzecz zniesienia dyskryminacyjnych praktyk względem wszystkich osób, w tym osób LGBTI.

18. Działania UE w tym obszarze powinny podlegać następującym zasadom:

- uważna analiza, indywidualnie w poszczególnych przypadkach, najlepszego sposobu skutecznego promowania praw człowieka przysługujących osobom LGBTI oraz eliminacja dyskryminacyjnych praw, polityk i praktyk;
- skoncentrowanie działań na krajach, w których stosunki seksualne między osobami tej samej płci za obopólną zgodą, tożsamości płciowe lub ich obrona są niezgodne z prawem lub w których czynione są kroki, aby zmienić obowiązujące prawodawstwo (w którymkolwiek kierunku), poprzez zwrócenie uwagi na ten problem i zachęcanie państw do wprowadzania zmian legislacyjnych zgodnych z prawem międzynarodowym;
- zwrócenie szczególnej uwagi na sytuacje, w których wobec osób LGBTI obowiązuje kara śmierci lub stosowane są tortury lub ma miejsce złe traktowanie; potępienie tych praktyk zgodnie z wytycznymi UE w sprawie kary śmierci oraz wytycznymi UE w sprawie tortur i innego okrutnego, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania lub karania;
- konsultowanie się ze społecznością LGBTI i uwzględnianie jej opinii w danych krajach na temat najodpowiedniejszych sposobów działania i reagowania.

2. Promowanie równości i niedyskryminacji

19. Dyskryminacja ze względu na orientację seksualną lub tożsamość płciową to najczęstszy problem, z jakim mają do czynienia osoby LGBTI. Z dyskryminacyjnymi przepisami, politykami i praktykami można się zetknąć w miejscu pracy i w sferze publicznej, zwłaszcza w odniesieniu do dostępu do służby zdrowia i edukacji. Dyskryminacja może przyjmować formę zastraszania i innych rodzajów wykluczenia. Z dyskryminacją i nierównym traktowaniem można również bardzo często się spotkać w zakładach karnych.

20. Warunkiem wstępnym faktycznego korzystania z wielu praw człowieka są odpowiednie dokumenty tożsamości. Osoby transpłciowe, które nie mają dokumentów tożsamości zgodnych z ich preferowaną płcią, mogą w rezultacie być narażone na niesłuszne traktowanie i dyskryminację ze strony poszczególnych osób i instytucji. W niektórych krajach nie ma przepisów dotyczących prawnego uznania preferowanej płci. W innych krajach wymogi dotyczące prawnego uznania płci mogą być nadmierne, jak na przykład wymóg dowodu sterylności lub niepłodności, operacja zmiany płci, terapia hormonalna, diagnoza dotycząca zdrowia psychicznego lub wymóg życia jako osoba preferowanej płci przez ustalony okres (tak zwane „rzeczywiste doświadczenie”)

21. Tego rodzaju nadmierne przepisy lub praktyki są sprzeczne z prawem do równości i niedyskryminacji zgodnie z art. 2 i 26 Międzynarodowego paktu praw obywatelskich i politycznych (ICCPR) oraz art. 2 Międzynarodowego paktu praw gospodarczych, społecznych i kulturalnych (ICESCR).

22. UE powinna potępiać wszelkie formy dyskryminacji, które są sprzeczne z tymi podstawowymi zasadami.

23. Działania UE w tym obszarze powinny podlegać następującym zasadom:

- zachęcanie państw do promowania równości i niedyskryminacji we wszystkich prawach człowieka przysługujących osobom LGBTI, także przez wprowadzenie krajowych przepisów i polityk, w tym podnoszenie świadomości, promujących równość i niedyskryminację w miejscu pracy, w sektorze zdrowia i w edukacji;
- określenie sytuacji, w których wsparcie polityczne i finansowe na rzecz inicjatyw rządowych i pozarządowych służących promowaniu niedyskryminacji i równości zapewniłoby wartość dodaną w tych działaniach.

3. Zwalczanie przemocy wywołanej fobią względem osób LGBTI

24. UE jest szczególnie zaniepokojona przypadkami przemocy wywołanej fobią względem osób LGBTI, co stanowi naruszenie najbardziej podstawowych zasad praw człowieka. Taka przemoc obejmuje całe spektrum aktów przemocy, w tym morderstwo, gwałt, pobicie, tortury, okrutne, nieludzkie lub poniżające traktowanie lub karanie oraz fizyczne ataki w przestrzeni publicznej. Organizacje praw człowieka w coraz większym stopniu zajmują się aktami przemocy, które mimo to wciąż często nie są zgłaszane. W niektórych krajach atmosfera bezkarności sprzyja temu, że akty przemocy wobec osób LGBTI nie są karane, nie są też objęte dochodzeniem. Kraje, które nadal uznają stosunki za obopólną zgodą między dorosłymi osobami tej samej płci i osobami transpłciowymi za niezgodne z prawem lub w których nie ma przepisów wyraźnie chroniących osoby LGBTI przed dyskryminacją i przemocą, mają znacząco wyższe współczynniki występowania przemocy wywołanej fobią względem osób LGBTI.

25. Przemoc i zabójstwa na tle transfobicznym są szczególnie częste w związku ze względnie małym odsetkiem osób transpłciowych, niskimi poziomami monitorowania i zgłaszania takich przestępstw, a także z powodu strachu przed odwetem.

26. Lesbijki oraz kobiety biseksualne i transpłciowe są szczególnie narażone na to, że staną się ofiarami morderstw i gwałtów z powodu dyskryminacji, a to z powodu nierówności płci i w związku z normami płciowymi obowiązującymi w ramach struktur rodzinnych. Pełnomocnicy specjalnych procedur ONZ i organizacje praw człowieka w wielu krajach zgłaszają przypadki dokonywania „gwałtów korekcyjnych” i „zabójstw honorowych” – często w prywatnym otoczeniu i przez członków rodziny.

27. Celem UE jest przyczynienie się do zwalczania wszelkich form przemocy wywołanej fobią względem osób LGBTI.

28. Działania UE w tym obszarze powinny podlegać następującym zasadom:

- zachęcanie państwa do uznania przemocy wywołanej fobią względem osób LGBTI oraz do opracowywania – we współpracy ze społeczeństwem obywatelskim – prawnych i innych środków służących zapobieganiu przemocy wywołanej fobią względem osób LGBTI oraz jej monitorowania i skutecznego ścigania jej sprawców;
- przyczynianie się do zwalczania wszelkich form przemocy wywołanej fobią względem osób LGBTI przez wspieranie inicjatyw społeczeństwa obywatelskiego i rządów w celu: monitorowania przypadków przemocy, szkolenia pracowników organów ścigania oraz udzielania pomocy i zadośćuczynienia na rzecz ofiar takiej przemocy.

4. Wsparcie i ochrona obrońców praw człowieka

29. Wszystkie państwa powinny szanować pracę obrońców praw człowieka zgodnie z Międzynarodową deklaracją o przynależnych jednostkom, grupom i podmiotom społecznym prawie i obowiązku propagowania i ochrony powszechnie uznanych praw człowieka oraz podstawowych wolności (przyjętą w 1998 roku przez ZO ONZ). Mimo to obrońcy praw człowieka (dziennikarze, aktywiści, prawnicy, związkowcy itd.) pracujący na rzecz promowania i ochrony praw człowieka przysługujących osobom LGBTI tworzą wyjątkowo narażoną na zagrożenia grupę i często stają się ofiarami prześladowań i naruszeń praw człowieka. Sytuacja taka ma szczególnie miejsce w krajach, w których rządy zakazują publicznej dyskusji na temat orientacji seksualnej i ograniczają wolność zrzeszania się i wyrażania opinii w tych kwestiach.

30. Aby działania UE w tym obszarze były spójne z postępami poczynionymi w realizacji wytycznych UE w sprawie obrońców praw człowieka, powinny one podlegać następującym zasadom:

- zachęcanie państw trzecich do przyjmowania kultury ogólnego szanowania i uznawania pracy wykonywanej przez obrońców praw człowieka, w tym praw człowieka przysługujących osobom LGBTI;
- nadanie priorytetu działaniom UE w krajach, w których mało szanowani są obrońcy praw człowieka ogólnie, a obrońcy praw człowieka przysługujących osobom LGBTI – w szczególności, zwłaszcza gdy zmiany legislacyjne i sankcje karne mają negatywne skutki dla pracy obrońców praw człowieka;
- reagowanie na ewidentne naruszenia praw obrońców praw człowieka w państwach trzecich, uwydatnianie stanowiska UE w związku z tą kwestią i prowadzenie jej prac zgodnie z wytycznymi UE w sprawie obrońców praw człowieka.

B. Narzędzia operacyjne

31. Urzędnicy instytucji UE i państw członkowskich UE, w stosownych przypadkach, dysponują różnymi narzędziami i działaniami, również z wykorzystaniem istniejących instrumentów i wytycznych:

W odniesieniu do państw trzecich

1. Krajowe strategie w zakresie praw człowieka:

- Uwzględnianie sytuacji osób LGBTI w krajowych strategiach w zakresie praw człowieka, w szczególności z odnotowaniem naruszeń praw człowieka i strukturalnej dyskryminacji względem osób LGBTI. W różnych krajach i regionach może być wymagane zróżnicowane podejście do tych kwestii i priorytetowy przedmiot działań.

2. Monitorowanie praw człowieka przysługujących osobom LGBTI:

- Używanie analizy / listy kontrolnej zamieszczonej w **załączniku 2** do śledzenia i monitorowania sytuacji w zakresie praw człowieka przysługujących osobom LGBTI w danym kraju, aby stwierdzić poprawę/pogorszenie sytuacji.
- Aktywne utrzymywanie kontaktów z władzami lokalnymi, organizacjami regionalnymi oraz z lokalnymi i międzynarodowymi organizacjami społeczeństwa obywatelskiego w celu uzyskania informacji, w tym o poszczególnych przypadkach naruszeń praw człowieka przysługujących osobom LGBTI.

3. Sprawozdania szefów misji UE:

- Umieszczanie w okresowych sprawozdaniach analizy sytuacji osób LGBTI, jak i informacji o naruszeniach praw człowieka przysługujących osobom LGBTI i obrońcom praw człowieka.
- Identyfikowanie i monitorowanie poszczególnych przypadków ewidentnych naruszeń praw człowieka przysługujących osobom LGBTI.
- Środki szczegółowe (np. démarche, poruszanie tej kwestii w dialogu politycznym, finansowanie), które zostały podjęte lub zaplanowane, aby zwalczać domniemane lub udowodnione naruszenia (każde działanie w indywidualnej sprawie powinno być prowadzone wyłącznie pod warunkiem zgody osoby zainteresowanej).
- Korzystanie z cyklu sprawozdawczego w ramach powszechnego okresowego przeglądu praw człowieka oraz prowadzenie działań następczych w związku z zaleceniami przekazanymi państwu poddanemu przeglądowi.

4. *Démarche lub oświadczenia publiczne:*

- Proponowanie i sporządzanie démarche i oświadczeń publicznych dotyczących kwestii LGBTI ze szczególnym naciskiem na przypadki i sytuacje obarczone wysokim ryzykiem.
- Reagowanie na pozytywne postępy w promowaniu i ochronie wszystkich praw człowieka przysługujących osobom LGBTI w państwach trzecich.
- Publiczne wspieranie praktycznego korzystania z wolności zrzeszania się i wypowiedzi, w tym, w stosownych przypadkach, udział w takich działaniach (np. wydarzenia publiczne, „marsze dumy”).

5. *Przypadki indywidualne:*

- Proponowanie szczególnych działań, np. démarche, w przypadku dobrze udokumentowanych indywidualnych przypadków udowodnionych naruszeń praw człowieka przysługujących osobom LGBTI (działania w poszczególnych przypadkach powinny być określone indywidualnie oraz powinny być prowadzone wyłącznie, jeżeli dana osoba udziela na to świadomej zgody, i mogą być też częścią ogólnego démarche lub oświadczenia).

6. *Rozprawy i wizyty w więzieniach:*

- Uczestniczenie w rozprawach i ich obserwacja podczas procedur prawnych dotyczących przypadków naruszeń praw człowieka przysługujących osobom LGBTI przy wzięciu szczególnie pod uwagę spraw obarczonych wysokim ryzykiem.
- Nawiązanie kontaktu z prokuratorem, policją lub uznanym i niezależnym organem wizytującym z prośbą o pozwolenie na wizytację zakładów karnych w celu, na przykład, oceny sytuacji zatrzymanych osób LGBTI.

7. *Dialogi polityczne:*

- Podnoszenie sytuacji osób LGBTI w zakresie praw człowieka w częściach dialogów politycznych i dialogów specjalistycznych (dialogi, konsultacje, podkomitety dotyczące praw człowieka oraz dialogi w ramach art. 8 umowy z Kotonu) poświęconych prawom człowieka, prowadzonych z państwami trzecimi i organizacjami regionalnymi.
- Poruszanie indywidualnych przypadków – za zgodą osób zainteresowanych – dotyczących łamania praw człowieka względem osób LGBTI.
- Zachęcanie państw trzecich do inicjowania zmian legislacyjnych zapewniających równość osób LGBTI wobec prawa.
- Zachęcanie państw trzecich do podpisania lub ratyfikowania odpowiednich instrumentów międzynarodowych, w szczególności ICCPR i ICESCR, oraz do zniesienia wszelkich istotnych przeszkód dla tych instrumentów.
- Zachęcanie państw trzecich do utworzenia niezależnych organów zajmujących się monitorowaniem zakładów karnych, w tym przez ratyfikację protokołu fakultatywnego do konwencji przeciwko torturom (OPCAT).
- Korzystanie z cyklu sprawozdawczego w ramach powszechnego okresowego przeglądu praw człowieka oraz prowadzenie działań następnych w związku z zaleceniami przekazanymi państwu poddanemu przeglądowi.
- Zachęcanie państw trzecich do zwrócenia się ekspertów w ramach Specjalnych Procedur Rady Praw Człowieka ONZ, by prowadzili krajowe i tematyczne misje na rzecz przyjęcia i realizacji ich zaleceń.

- Wspieranie państw trzecich, które opowiadają się za promowaniem i ochroną praw człowieka przysługujących osobom LGBTI, zachęcanie do ściślejszej współpracy na forach wielostronnych oraz promowanie ich prac jako wzorców na szczeblu regionalnym.
- Zachęcanie do wymiany informacji na temat dobrych praktyk z państwami trzecimi, które opowiadają się za promowaniem i ochroną praw człowieka przysługujących osobom LGBTI, aby usprawnić środki UE i przyczynić się do nich (należy uwzględnić w kompendium dobrych praktyk i zgromadzonych doświadczeń).

8. *Wspieranie działań społeczeństwa obywatelskiego:*

- Udzielanie głosu poparcia politycznego w razie potrzeby i po konsultacji ze społeczeństwem obywatelskim.
- Przekazywanie informacji na temat dostępnego finansowania (np. w ramach Europejskiego Instrumentu na rzecz Wspierania Demokracji i Praw Człowieka lub odpowiednich instrumentów państw członkowskich UE).
- Przekazywanie informacji na temat przepisów i praktyk dotyczących osób LGBTI w UE.
- W odpowiednich przypadkach promowanie widoczności lokalnych organizacji promujących prawa człowieka przysługujące osobom LGBTI, np. przez prowadzenie debat i seminariów na temat istotnych kwestii i włączanie kwestii LGBTI i zapraszanie mówców z tej grupy, a także przez promowanie imprez kulturalnych, konferencji lub projektów społecznych.
- Zachęcanie do debaty na temat spraw LGBTI między podmiotami państwowymi a społeczeństwem obywatelskim przez zapewnianie możliwości wymiany opinii.
- Konsultowanie się z organizacjami społeczeństwa obywatelskiego w sprawie sposobu uwzględniania kwestii LGBTI w szerokim nurcie działań.
- Zachęcanie organizacji społeczeństwa obywatelskiego do promowania praw człowieka przysługujących osobom LGBTI.
- Zachęcanie organizacji społeczeństwa obywatelskiego do odpowiedniego dokumentowania naruszeń praw człowieka wobec osób LGBTI.
- Wspieranie odpowiednich badań akademickich na rzecz pomocy w rozwijaniu krajowej debaty i akcji poparcia.

9. Mechanizmy międzynarodowe:

- Zaproponowanie, by wizytujący specjaliści sprawozdawcy ONZ, specjaliści przedstawiciele UE i ich odpowiednicy z Rady Europy, OBWE i innych regionalnych organów zajmujących się prawami człowieka spotykali się z lokalnymi organizacjami pozarządowymi, które pracują na rzecz promowania i ochrony praw człowieka przysługujących osobom LGBTI.
- Zaproponowanie, by międzynarodowe organy monitorujące skupiły się szczególnie na osobach LGBTI podczas ich wizytacji w zakładach karnych.
- Zachęcanie lokalnych grup do włączania informacji na temat sytuacji osób LGBTI w ich alternatywnych sprawozdaniach dla regionalnych mechanizmów w zakresie praw człowieka i dla organów ONZ.
- Włączanie takich informacji do materiałów używanych w ramach mechanizmu powszechnego okresowego przeglądu w Radzie Praw Człowieka ONZ.

10. Wizytowanie misji UE i państw członkowskich:

- Włączanie informacji na temat sytuacji osób LGBTI w materiałach informacyjnych dla wizytujących misji UE i państw członkowskich oraz zachęcanie ich do podnoszenia tych kwestii z lokalnymi odpowiednikami oraz do spotykania się z obrońcami praw człowieka pracującymi na rzecz promowania i ochrony praw człowieka przysługujących osobom LGBTI.

32. Za pośrednictwem tych działań szczególną uwagę powinno się poświęcać: sprawom obciążonym wysokim ryzykiem, w tym wyrokom w sprawach karnych, karze śmierci, torturom lub innemu złemu traktowaniu; przypadkom domniemanych i udowodnionych naruszeń wobec obrońców praw człowieka przysługujących osobom LGBTI; oraz dobrym praktykom na rzecz wprowadzenia zmian w polityce i w prawie oraz usunięcia ograniczeń strukturalnych, w tym dyskryminującego prawodawstwa i praktyk, jak również bezkarności względem naruszeń praw człowieka przysługujących osobom LGBTI.

Na forach wielostronnych:

1. Organizacja Narodów Zjednoczonych

- Wyrażenie potrzeby, aby wszystkie kraje przystąpiły do Powszechnej deklaracji praw człowieka (1948) i wypełniały jej postanowienia; zasada powszechności praw człowieka jest zapisana w art. 1 głoszącym, że „wszyscy ludzie rodzą się wolni i równi pod względem swej godności i swych praw”.
- Włączanie problemów LGBTI do oświadczeń i pytań podczas interaktywnych dialogów na forum ONZ; oświadczenia i pytania te powinny odzwierciedlać fakt, że UE jest głęboko zaniepokojona naruszeniami praw człowieka i podstawowych wolności ze względu na orientację seksualną lub tożsamość płciową w ogólności, oraz powinny potępiać konkretne naruszenia, takie jak stosowanie kary śmierci z takich powodów, pozasądowe, zbiorowe lub samowolne egzekucje, praktykowanie tortur i innego okrutnego, niehumanitarnego i poniżającego traktowania lub karania, niesłuszne aresztowania lub zatrzymania, a także łamanie praw do wolności wypowiedzi, zrzeszania się i zgromadzeń oraz pozbawianie praw gospodarczych, społecznych i kulturalnych – w szczególności.
- Zachęcanie państw do podjęcia wszelkich działań – zwłaszcza środków legislacyjnych lub administracyjnych – niezbędnych do: dopilnowania, by orientacja seksualna lub tożsamość płciowa w żadnym wypadku nie mogły być podstawą nałożenia sankcji karnych, w szczególności w postaci egzekucji, aresztowania, zatrzymania lub mandatu; dopilnowania, by naruszenia praw człowieka względem osób LGBTI były przedmiotem dochodzeń, a sprawcy odpowiadali za nie i byli sądzeni; oraz także zapewnienia odpowiedniej ochrony obrońców praw człowieka i zniesienia przeszkód, które uniemożliwiają im wykonywanie pracy.

- Zapewnienie podejmowania odpowiednich i systematycznych działań następnych względem rezolucji 17/19 Rady Praw Człowieka, która obecnie jest jedyną rezolucją dotyczącą szczególnie osób LGBTI, która została przyjęta i która zapoczątkowała pierwszy formalny proces międzyrządowy na temat orientacji seksualnej i tożsamości płciowej; kulminacją tego procesu był panel w ramach Rady Praw Człowieka w marcu 2012 r. Sprawozdanie wysokiego komisarza¹³ oraz panel potwierdziły powszechność występowania i wagę przemocy i dyskryminacji względem osób LGBTI oraz uwydatniły nieodpowiedniość reakcji zarówno na szczeblu krajowym, jak i międzynarodowym.
- Wyrażanie uznania, w stosownych przypadkach, w związku z uwagą poświęcaną tym kwestiom przez Specjalne Procedury Rady Praw Człowieka i organy traktatowe praw człowieka oraz zachęcanie ich do dalszego włączania problematyki naruszeń praw człowieka ze względu na orientację seksualną lub tożsamość płciową w ich odpowiednie mandaty.
- Poruszanie kwestii i zaleceń dotyczących LGBTI w wystąpieniach podczas procesu powszechnego okresowego przeglądu, w stosownych przypadkach, w Radzie Praw Człowieka w Genewie.

2. OBWE

- Poruszanie, w odpowiednich przypadkach, problemów LGBTI w krajowych oświadczeniach i pytaniach podczas interaktywnych dialogów na forum OBWE.
- Aktywne kontynuowanie prac na rzecz uwzględnienia „orientacji seksualnej i tożsamości płciowej” jako jednoznacznych przyczyn dyskryminacji uznanych w zobowiązaniach lub decyzjach Rady Ministerialnej OBWE.
- Działanie zgodnie z zobowiązaniem państw uczestniczących OBWE do wymiany informacji na temat zniesienia kary śmierci oraz udostępnianie tych informacji społeczeństwu (dokument kopenhaski), umieszczanie w krajowych oświadczeniach państw członkowskich UE informacji w ramach wymiaru ludzkiego OBWE na temat zniesienia kary śmierci w odniesieniu do osób LGBTI (środek zawarty w wytycznych UE w sprawie kary śmierci).

¹³ A/HRC/19/41.

3. *Rada Europy*

- Poruszanie, w odpowiednich przypadkach, problemów LGBTI w krajowych oświadczeniach i pytaniach podczas interaktywnych dialogów na forum Rady Europy.
- Odniesienie się z aprobatą do pozytywnego wyniku inicjatyw Rady Europy w tej dziedzinie i analizy realizacji zalecenia CM/Rec (2010) 5.
- Odniesienie się, w stosownych przypadkach, do praw człowieka przysługujących osobom LGBTI podczas prac Rady Europy nad rozwijaniem ochrony praw człowieka, np. w Konwencji w sprawie zapobiegania i zwalczania przemocy wobec kobiet i przemocy domowej.
- Uwzględnienie faktu, że Europejska Komisja przeciwko Rasizmowi i Nietolerancji (ECRI) wyraziła zamiar włączenia analizy kwestii związanych z LGBTI w jej nowy cykl monitoringu w 2013 r.
- Uwzględnienie, w stosownych przypadkach, prac Komisarza Praw Człowieka, który nadał priorytet problemowi dyskryminacji ze względu na orientację seksualną i tożsamość płciową jako jednemu z obszarów tematycznych prac jego biura.
- Uwzględnienie, w stosownych przypadkach, zaleceń europejskiego komitetu ds. zapobiegania torturom (CPT) dotyczących traktowania osób LGBTI pozbawionych wolności.

4. *Inne mechanizmy*

- Zachęcanie innych odpowiednich organizacji międzynarodowych do podejmowania właściwych działań, by zachęcić państwa do ratyfikacji i wypełniania istotnych norm i standardów międzynarodowych odnoszących się do praw człowieka przysługujących osobom LGBTI.
- Włączanie, w odpowiednich przypadkach, problemów LGBTI dotyczących praw człowieka w oświadczeniach i pytaniach podczas interaktywnych dialogów w ramach mechanizmów międzynarodowych.
- Zachęcanie państw trzecich, by zwracały się do specjalnych procedur w zakresie praw człowieka przy różnych organizacjach międzynarodowych o prowadzenie krajowych i tematycznych misji, a także by przyjmowały i realizowały ich zalecenia.

- W miarę możliwości, prowadzenie działań na rzecz współpracy międzyregionalnej w organizacji imprez towarzyszących na rzecz promowania i ochrony praw człowieka przysługujących osobom LGBTI, w szczególności, aby omawiać dobre praktyki w kwestiach LGBTI, przy uwzględnieniu zaleceń przyjmowanych przez wszelkie inne organizacje międzynarodowe i zachęcaniu państw do ich rozważenia w celu poprawy lokalnej sytuacji osób LGBTI w zakresie praw człowieka.
- Identyfikowanie ewentualnych podobnie myślących państw, aby poczynić postępy w kwestii równości w prawach człowieka przysługujących osobom LGBTI, zachęcanie do ściślejszej współpracy na wielostronnych forach i promowanie ich wysiłków jako przykładów na szczeblu regionalnym.
- Zachęcanie Biura Wysokiego Komisarza NZ ds. Praw Człowieka (OHCHR), innych jednostek ONZ, Rady Europy oraz lokalnych biur OBWE, aby w swoich pracach poruszali kwestie praw człowieka przysługujących osobom LGBTI.
- Udział członków społeczeństwa obywatelskiego w imprezach towarzyszących, które odbywają się w ramach wielostronnych forów, promujących kwestie praw człowieka osób LGBTI.

III. Środki ogólne

33. Grupa Robocza ds. Praw Człowieka przy Radzie (COHOM) przeprowadzi przegląd realizacji tych wytycznych po trzech latach od przyjęcia i zaktualizuje te wytyczne, w razie konieczności. COHOM będzie również promować i nadzorować dalsze uwzględnianie kwestii LGBTI w działaniach zewnętrznych UE, aktywnie rozpowszechniać te wytyczne, a także promować ich realizację przez państwa członkowskie UE, Europejską Służbę Działań Zewnętrznych, unijne misje i operacje w ramach WPBiO oraz, w stosownych przypadkach, specjalnych przedstawicieli UE, Komisję Europejską i Parlament Europejski.

34. COHOM opracuje kompendium dobrych praktyk i zgromadzonych doświadczeń w zakresie działań UE na rzecz promowania i ochrony wszystkich praw człowieka przysługujących osobom LGBTI, tak aby promować wzajemne uczenie się i spójność polityki.

35. Informacje na temat kwestii LGBTI zostaną zawarte w odpowiednich szkoleniach dla urzędników instytucji UE i państw członkowskich UE, unijnych misji WPBiO, dyplomatów państw członkowskich UE oraz personelu w terenie.

36. Szczególny nacisk kładziony będzie na aspekty płci, tj. uwzględnianie faktu, że lesbijki i kobiety biseksualne oraz osoby transpłciowe, interseksualne i płciowo nienormatywne stanowią znaczną część grupy LGBTI i są szczególnie narażone na przemoc związaną z płcią i przemoc seksualną. Kobięce grupy i organizacje społeczeństwa obywatelskiego często odgrywają także ważną rolę w promowaniu i ochronie praw człowieka przysługujących osobom LGBTI, w szczególności w krajach, w których organizacje LGBTI są niedozwolone.

Międzynarodowe i regionalne instrumenty prawne, deklaracje, oświadczenia i inne
odnośne dokumenty dotyczące promowania i ochrony praw człowieka
przysługujących osobom LGBTI

Międzynarodowe instrumenty prawne:

- Międzynarodowy pakt praw obywatelskich i politycznych, 1966
- Międzynarodowy pakt praw gospodarczych, społecznych i kulturalnych, 1966
- Międzynarodowa konwencja w sprawie likwidacji wszelkich form dyskryminacji rasowej, 1965
- Konwencja w sprawie zakazu stosowania tortur oraz innego okrutnego, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania, 1984
- Konwencja w sprawie likwidacji wszelkich form dyskryminacji kobiet, 1979
- Konwencja o prawach dziecka, 1989
(art. 2)
- Konwencja nr 111 Międzynarodowej Organizacji Pracy (MOP), 1958

Regionalne instrumenty prawne:

Europa

- europejska konwencja praw człowieka, 1953
- Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (TFUE), 2010
- Karta Praw Podstawowych Unii Europejskiej, 2000

ustawodawstwo wtórne UE: dyrektywa Rady 2000/78/WE ustanawiająca ogólne warunki ramowe równego traktowania w zakresie zatrudnienia i pracy, 2004/113/WE, 2006/54/WE, 2004/83/WE, 2011/0129 (pakiet dotyczący praw ofiar), dyrektywa 2012/29/UE ustanawiająca normy minimalne w zakresie praw, wsparcia i ochrony ofiar przestępstw oraz zastępująca decyzję ramową Rady 2001/220/WSiSW.

Deklaracje

- Powszechna deklaracja praw człowieka, 1948
- Oengetowska Deklaracja praw i obowiązków jednostki, grup i organów społeczeństwa w zakresie wspierania i ochrony powszechnie uznawanych praw człowieka i podstawowych wolności, 1999

Inne regionalne dokumenty

- Standardy Rady Europy „Zwalczanie dyskryminacji ze względu na orientację seksualną i tożsamość płciową”, 2011
- „Zalecenie dotyczące środków zwalczania dyskryminacji ze względu na orientację seksualną i tożsamość płciową”, Rada Europy, 2010
- Rezolucja Organizacji Państw Amerykańskich „Prawa człowieka, orientacja seksualna i tożsamość płciowa”, 2008
- Rezolucja Organizacji Państw Amerykańskich „Prawa człowieka, orientacja seksualna i tożsamość płciowa w krajach Ameryk”, 2009

Oświadczenia i rezolucje

- Wspólne oświadczenie Rady Praw Człowieka ONZ w sprawie orientacji seksualnej, tożsamości płciowej i praw człowieka, grudzień 2006 r.
- Oświadczenie ZO ONZ w sprawie praw człowieka, orientacji seksualnej i tożsamości płciowej, 2008
- Wspólne oświadczenie Rady Praw Człowieka ONZ „Zakończenie aktów przemocy i powiązanych naruszeń praw człowieka ze względu na orientację seksualną i tożsamość płciową”, marzec 2011 r.
- Rezolucja Rady Praw Człowieka „Prawa człowieka, orientacja seksualna i tożsamość płciowa” (HRC/17/L.9/Rev.1)
- Sprawozdanie Wysokiego Komisarza NZ ds. Praw Człowieka – Analiza dokumentująca dyskryminacyjne prawa i praktyki oraz akty przemocy wobec osób w oparciu o ich orientację seksualną i tożsamość płciową¹⁴, 2011

¹⁴ http://www2.ohchr.org/english/bodies/hrcouncil/docs/19session/A.HRC.19.41_English.pdf.

Inne odnośne dokumenty

- Sprawozdanie ze światowego kongresu na temat praw człowieka, orientacji seksualnej i tożsamości płciowej, 2009
- Urodzeni wolni i równi. Orientacja seksualna i tożsamość płciowa w międzynarodowym prawie dotyczącym praw człowieka, OHCHR, 2012
- Wytoczne UNHCR w sprawie ochrony międzynarodowej nr 9: „Wnioski o status uchodźcy na podstawie orientacji seksualnej lub tożsamości płciowej w kontekście art. 1A ust. 2 konwencji z 1951 r. lub jej Protokołu z 1967 r. dotyczącego statusu uchodźców”, 23 października 2012 r.
- Agencja Praw Podstawowych „Europejski sondaż na temat LGBT”, maj 2013 r.
- Komitet Rady Europy ds. Równości i Niedyskryminacji „Zwalczanie dyskryminacji z powodów orientacji seksualnej i tożsamości płciowej”, zmienione memorandum, 15 marca 2013 r.
- Zasady z Yogyakarty w sprawie stosowania międzynarodowego prawa praw człowieka w stosunku do orientacji seksualnej oraz tożsamości płciowej, 2006.

Elementy analizy / listy kontrolnej w zakresie sytuacji dotyczącej praw człowieka przysługujących osobom LGBTI:

Kwestia praw człowieka	Wskaźniki	Źródła informacji
1. Prawo do życia		
1.1. Czy kara śmierci jest stosowana jako kara za stosunki seksualne za obopólną zgodą między osobami tej samej płci?	Czy prawo przewiduje karę śmierci za stosunki seksualne za obopólną zgodą między osobami tej samej płci? Czy przepisy te są egzekwowane (dochodzenia policyjne lub wyroki sądowe)?	Kodeks karny; raporty prasowe; statystyki kryminalne; organizacje pozarządowe, blogi i strony internetowe.
1.2. Czy osoby LGBTI padają ofiarą egzekucji pozasądowych ze względu na swoją orientację seksualną lub tożsamość płciową?	Czy istnieją wiarygodne relacje na temat osób LGBTI, które policja lub inne służby bezpieczeństwa zabiły lub którym groziły śmiercią (lub były w to zaangażowane)? Czy przypadki te były przedmiotem dochodzenia i ścigania?	Raporty specjalnych sprawozdawców ONZ lub innych przedstawicieli organizacji międzynarodowych, świadectwa; raporty prasowe; organizacje pozarządowe, blogi i strony internetowe.
2. Prawo do wolności od tortur lub okrutnego, niehumanitarnego albo poniżającego traktowania		

2.1 Czy osoby LGBTI są systematycznie i w sposób dyskryminujący poddawane torturom lub źle traktowane przez policję lub inne służby bezpieczeństwa?	Czy istnieją wiarygodne relacje na temat osób LGBTI, które policja lub inne służby bezpieczeństwa torturowały lub źle traktowały podczas śledztw lub zatrzymania? Czy przypadki te były przedmiotem dochodzenia i ścigania?	Raporty specjalnych sprawozdawców ONZ lub innych przedstawicieli organizacji międzynarodowych; sprawozdania z mechanizmów wizytacyjnych, takich jak krajowe mechanizmy prewencji, Podkomitet do spraw Prewencji, komitet Rady Europy ds. zapobiegania torturom oraz krajowe instytucje praw człowieka, świadectwa; raporty prasowe; organizacje pozarządowe, blogi i strony internetowe.
2.2 Czy policja i inne służby bezpieczeństwa zapewniają odpowiednią ochronę osobom LGBTI? <<	Czy przestępstwa z użyciem przemocy wobec osób LGBTI są przedmiotem dochodzenia i ścigania?	Sprawozdania z mechanizmów wizytacyjnych, takich jak krajowe mechanizmy prewencji, Podkomitet do spraw Prewencji, komitet Rady Europy ds. zapobiegania torturom oraz krajowe instytucje praw człowieka, świadectwa; raporty prasowe; statystyki kryminalne; organizacje pozarządowe, blogi i strony internetowe.
2.3 Czy służby więzienne zapewniają odpowiednią ochronę osobom LGBTI zatrzymanym przez te służby?	Czy w razie potrzeby podejmowane są niezbędne środki do ochrony zatrzymanych osób LGBTI przed złym traktowaniem ze strony współzatrzymanych? Czy środki te są podejmowane za świadomą zgodą osób zainteresowanych?	Sprawozdania z mechanizmów wizytacyjnych, takich jak krajowe mechanizmy prewencji, Podkomitet do spraw Prewencji, komitet Rady Europy ds. zapobiegania torturom oraz krajowe instytucje praw człowieka, świadectwa; raporty prasowe; statystyki kryminalne; organizacje pozarządowe, blogi i strony internetowe.

3.1 Czy prawo chroni w sposób równy i skuteczny osoby LGBTI przed dyskryminacją?	Czy prawodawstwo jest dyskryminujące ze względu na orientację seksualną lub tożsamość płciową? Czy prawodawstwo antydyskryminacyjne obejmuje orientację seksualną i tożsamość płciową? Czy przepisy te są egzekwowane przez system prawny (np. przez policję i system sądownictwa)?	Świadectwa; prawodawstwo antydyskryminacyjne; ogólnie przepisy prawne; stowarzyszenia prawnicze; organizacje pozarządowe, blogi i strony internetowe.
4. Prawo do równości i niedyskryminacji		
4.1 Czy prawo karne jest stosowane do karania za stosunki seksualne za obopólną zgodą między osobami tej samej płci lub osobami o tożsamości transpłciowej?	Czy policja aresztuje ludzi podejrzanych o stosunki seksualne z osobami tej samej płci? Czy ludzie są stawiani przed sądem i karani za takie relacje? Czy policja dokonuje aresztowań lub nakłada mandaty w związku z domniemanym transwestytyzmem lub tożsamością transpłciową?	Kodeks karny; świadectwa; raporty prasowe; statystyki kryminalne; organizacje pozarządowe, blogi i strony internetowe.
4.2 Czy inne przepisy dotyczące moralności lub porządku publicznego są stosowane, aby delegalizować stosunki seksualne między osobami tej samej płci?	Czy władze przeprowadzają naloty na prywatne przyjęcia lub uniemożliwiają ludziom umieszczanie na stronach internetowych anonсів w poszukiwaniu partnerów?	Kodeks karny; świadectwa; raporty prasowe; organizacje pozarządowe; grupy LGBTI, stowarzyszenia prawników.
4.3 Czy są różnice w prawie w odniesieniu do heteroseksualizmu i homoseksualizmu, jak np. w wieku przyzwolenia lub określające zachowania w miejscach prywatnych lub publicznych? Czy są one egzekwowane?	Czy są prowadzone dochodzenia lub postępowania sądowe w tych sprawach? Czy młodzi ludzie poniżej wieku przyzwolenia są karani za stosunki homoseksualne, w przypadku gdy nie byłoby karani za stosunki heteroseksualne?	Kodeks karny; świadectwa; raporty prasowe i internetowe na temat spraw sądowych; organizacje pozarządowe; grupy LGBTI.

4.4 Czy określone są procedury uznawania w dokumentach urzędowych transpłciowej lub interseksualnej tożsamości płciowej osób?	Czy przepisy ustawowe lub administracyjne pozwalają na to? Czy procedury te są dostępne, przejrzyste, szybkie i wolne od uwłaczających medycznych lub społecznych wymogów? Czy zapewniają one ochronę prywatności przez zakaz ujawniania prawnej historii płci danej osoby? Czy przewidują one zgodną z prawem zmianę przez podmioty państwowe i niepaństwowe płci w referencjach zawodowych, certyfikatach i tym podobnych?	Oficjalne urzędy rejestracyjne; organizacje pozarządowe, grupy LGBTI.
4.5 Czy osoba transpłciowa lub interseksualna może korzystać ze wszystkich praw związanych z jej ponownie przypisaną płcią?	Czy z perspektywy prawnej osoba transpłciowa lub interseksualna, której ponownie przypisano płeć, jest traktowana tak samo jak każda inna osoba tej samej płci?	Stowarzyszenia prawnicze; odpowiednie organy.
5. Prawo do zrzeszania się		
5.1. Czy osoby LGBTI mogą zakładać stowarzyszenia reprezentujące ich interesy?	Czy prawo zakazuje takich stowarzyszeń? Jeżeli nie, czy są one w rzeczywistości delegalizowane poprzez szykany ze strony władz? Czy członkostwo wiąże się z negatywnymi skutkami dla członków? Czy stowarzyszenia czują się zmuszone ukrywać swoją prawdziwą działalność, używając eufemizmów?	Ustawa o organizacjach pozarządowych / stowarzyszeniach; istnienie stron internetowych; sprawozdania organizacji pozarządowych, grup LGBTI; związki zawodowe.

6. Wolność zgromadzeń		
6.1 Czy stowarzyszenia LGBTI mogą organizować publiczne i niepubliczne imprezy, takie jak parady dumy, imprezy kulturalne i społeczne oraz konferencje?	Czy takie imprezy odbywają się bez nadmiernych przeszkód politycznych i administracyjnych? Czy policja ochrania te imprezy, gdy spotykają się one z wrogością? Czy wywiera się presję na właścicieli lokali, aby nie wynajmowali ich na imprezy LGBTI?	Ustawa o zgromadzeniach; wiadomości w mediach; raporty organizacji pozarządowych; strony internetowe lokalnych grup zajmujących się wolnościami obywatelskimi / LGBTI.
7. Wolność informacji i wyrażania opinii		
7.1 Czy prawo zezwala na magazyny prasowe / strony internetowe / programy radiowe i telewizyjne / filmy, które dotyczą tematyki LGBTI? Czy mogą one rzeczywiście funkcjonować?	Czy magazyny prasowe są dostępne w publicznej sprzedaży? Czy wolno w programach radiowych i telewizyjnych oraz filmach umieszczać treści dotyczące aspektów życia LGBTI? Czy informowanie o kwestiach LGBTI ma na celu zwiększanie świadomości czy służy wzbudzaniu nienawiści? Czy na dystrybutorów i nadawców wywierana jest oficjalna presja, by nie przedstawiać pozytywnego wizerunku osób LGBTI?	Wystawy w stoiskach prasowych w całym kraju; raporty prasowe i internetowe; raporty na temat praw człowieka oraz organizacji pozarządowych LGBTI; dyskusje z grupami medialnymi.
8. Prawo do pracy		
8.1. Czy są osoby dyskryminowane w kwestii prawa do pracy z powodu orientacji seksualnej lub tożsamości płciowej?	Czy istnieje ochrona prawna przed dyskryminacją ze względu na orientację seksualną lub tożsamość płciową? Czy ujawnienie orientacji seksualnej jest znaczącym elementem/przeszkodą w pracy? Czy dochodzi do legalnego zwalniania danych osób, gdy odkryta zostaje ich przynależność do grupy LGBTI?	Świadectwa; raporty prasowe i internetowe; grupy i blogi LGBTI; związki zawodowe.

9. Prawo do zdrowia		
9.1 Czy osoby LGBTI mają równy dostęp do infrastruktury zdrowotnej w przypadku istotnych dla nich problemów?	Czy osoby LGBTI mają poufny i odpowiedni dostęp do usług zdrowotnych? Czy pracownicy służby zdrowia są szkoleni do tego, aby osobom LGBTI udzielać opieki zdrowotnej w sposób wolny od dyskryminacji? Czy zapewnia się im odpowiednie informacje na temat zapobiegania w zakresie HIV/AIDS / chorób przenoszonych drogą płciową? Czy niekorzystne przepisy karne uniemożliwiają lub utrudniają osobom LGBTI dostęp do infrastruktury zdrowotnej? Czy osobom LGBTI odmawia się niektórych usług zdrowotnych, np. lesbijkom w zakresie zdrowia reprodukcyjnego lub gejom i mężczyznom biseksualnym w odniesieniu do oddawania krwi?	Grupy LGBTI; zawodowe stowarzyszenia medyczne; ministerstwo zdrowia.

9.2 Czy dostępna jest zmiana płci?	Czy w kraju dostępne są usługi psychologiczne, endokrynologiczne i chirurgiczne związane ze zmianą płci, czy też zapewniona jest terapia za granicą? Czy usługi te są pozbawione dyskryminacyjnego i poniżającego traktowania, niezależnego od cywilnego, prawnego lub jakiegokolwiek innego niemedycznego stanu i czy są oparte na świadomej zgodzie osoby zainteresowanej? Czy systemy ubezpieczeń i opieki zdrowotnej ograniczają lub uniemożliwiają pokrycie kosztów tego rodzaju terapii na zasadzie dyskryminacyjnej? Czy informacje o tych usługach są szeroko dostępne?	Ministerstwo zdrowia; stowarzyszenia zawodowe lekarzy i psychiatrów; organizacje pacjentów; grupy LGBTI.
---	--	---

10. Prawa dziecka		
10.1 Czy dzieci są dyskryminowane w związku z orientacją seksualną lub tożsamością płciową?	Czy dzieci są dyskryminowane z powodu ich orientacji seksualnej lub tożsamości płciowej? Czy orientacja seksualna lub tożsamość płciowa rodzica należącego do grupy LGBTI ma negatywny wpływ na sytuację jego/jej dzieci? Czy określone są procedury umożliwiające małoletnim osobom transpłciowym wyrażanie ich tożsamości płciowej i życie zgodnie z nią? Czy dzieci podlegają niepotrzebnym z medycznego punktu widzenia operacjom, wykonywanym bez ich świadomej zgody lub zgody ich rodziców, przeprowadzanym po to, by „ustanowić” ich płeć?	Prawodawstwo antydyskryminacyjne; przepisy dotyczące praw dziecka; przepisy dotyczące sprawowania opieki, dziedziczenia; stowarzyszenia prawnicze; prawa dziecka i organizacje pozarządowe LGBTI.
11. Prawo do nauki		
11.1 Czy osoby LGBTI są dyskryminowane w kwestii prawa do nauki z powodu orientacji seksualnej lub tożsamości płciowej?	Czy osoby LGBTI korzystają z prawa do nauki w bezpiecznym środowisku, wolnym od zastraszania, przemocy, społecznego wykluczenia lub innych form dyskryminacyjnego lub poniżającego traktowania związanego z orientacją seksualną lub tożsamością płciową?	Grupy LGBTI; rady szkolne; świadectwa, raporty internetowe, ministerstwo edukacji.